

БУГАРСКА КЊИЖЕВНОСТ

ЛЕВЕНА ФИЛЧЕВА

БАЛЧИК

Николи

Град, из кога ме неко узе,
сада није више љут. Воли нас.
Очи су му – продужени векови –
увред у очима ми надниче.
И бели камен му се топи
као шећерни петао над рукама.
Затворена су стара врата,
а нова... не знају нам светове
не знају нам кораке по обали,
не знају нам речи са укусом лета.
Град, одакле те некад узех,
сада се љути на судбину.
Зове се „сироче”, с гневом прикупља
поцепане хаљине успомена.
Једног од њих ставих у цеп,
успомена је топла, иако не греје,
болешљив је, али никако не боли...
разумех: не време – смрт лечи.
С тихим, старачким очима
прима ме град.
И поздравља се.

КРОВ

Колико речи разбацах на путу, Господе!
Колико знакова и слова без корова осташе!
Да беху цигле и креч – да зидах мостове,
семе да ми бејаху – за цветне пољане.

А оне вера и љубав, небеса, тамни облаци,
неизвесни правци и путеви неоткривени,
а оне – топлина моја, моја лудост и бол,
тишина моја ноћу, смисао у данима.

Разбацујем узалудно, без милости разделих,
не остаде ни слово у поцепаном цепу.
До смрти веровах, Боже, прво је Реч,
а друго – пепео и прах од нашег сна.

Много речи по путу разбацах, Господе!
Једна остаде – да ми буде Вечерњача.
Семе да ми бејаше, креч и цигле – за мостове...
А оне – само ветар. У моје ватрене воденице.

ИВАН ГРАНИТСКИ

БОРИС ДАНКОВ

Узвишено строго лице
исклесано у камену Патње
Дух Мицкијевича кроз вене се шири
непроницљива метафора
деликатно разуздава сумњу
имање тунела ничега
као да се бориш с искушењем
бесповратни почетак је дат
И вероватно неће успети
Хвала Богу
Племенит у времену издаје бити
старомодно и наивно необично
сећање на загонетке
и свакога дана нове велике свечаности

Бити човек сасвим је могуће
у свакодневици огромног броја насиља
Самог себе спознаје песник
као печат у секвојама лептирима и минералима
у води свемирског Апсолута растворен
проглашава –
Многољудност за душу људскости
Човек је душа Васељене
То је све

АКРОПОЉ

Таворска светлост продире у дворац од жада
У огњишту испод воде играју нежне сенке
Минуше флоте столећа
Одговор траже тајне Акропоља

Сунчане суштине ветрова бесне
У огромним посудама што миришу на смирну и алоју
Дрско блеште и горе вечни монсун
Покрећу изнова душе античких хероја

Појављује се и кочопери територија која је невидљива
Клокот Атлантиде као кратер времена се крије
Долазак Весника зоре песмом најављује сребрне катедрале
Свечани звуци трубе најављују хералде будуће историје

КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ

РУКОПИС

Поштовани учесници у „Рукопису”. Данас смо у Свиштову на снимању најновијег бугарског филма. У овој просторији, главни лик тајно посматрају непријатељска комшијска деца. Како се гради цела историја траке. „Господе! Још један глупи бугарски филм!” Ваш задатак је да сутра, у року од 30 минута, напишете роман у коме сте у овој просторији. Наравно, не очекујемо готову публикацију, већ само неки текст. Ово вече је слободно и за одмор и

размишљање. „Вау! Одлично!” – рекао сам себи. У Свиштов су ишли да свирају неки познати људи, који су направили блек метал бенд, који су у песмама обрађали посебну пажњу на зла божанства древне Персије. Пио сам доста на концерту, али нисам пио више од 20-30 пива. Ја сам велики момак и то ми обично није проблем. Међутим, овај пут сам се мучио... Полако сам постајао свестан собе о којој је требало да пишем. Чудно, али уобичајени окачени лук није био тамо. Био сам брутално везан. Три фигуре су седеле преко пута мене у мраку – две беле и једна црна. „Пуцни!” – неко је упалио сијалицу. Мушкарце, умотане у нешто као беле чаршаве, одмах сам препознао – то су била два писца из комисије која нас је оцењивала. Онај са црном бурком је очигледно био трећи члан жирија – писац. – Господине Константиннов – почео је председник жирија – за вас је приређен цео „Рукопис”.

... Пре неколико година, после једног мало егзотичнијег књижевног сусрета, нас тројицу су регрутовале тајне службе Републике Ирана. Бугари су писали да су потпуно очајни људи и зато сам лако нашао Алаха. Велики бугарски писац погладио је своју седу браду оним одсечним покретом типичним за муслимане .

– Наш ајатолах је веома болестан – наставио је наш живи класик. – Хитно му треба нова јетра. Ви сте најпогоднији донатор.

– Али зашто ја! Превише пијем, водим дивљи живот, није ми јетра. Толико да се неће наћи мали Пакистанац који ће дати делић ајатолаху. – НЕ! Питање је и духовно. Да би лечење било успешно, донатор мора да је доказао да може да се одупре, као и злим демонима. Слушао си најсатанскију музику и преживео као човек. Ево гад са бурком широм отвара прозор. – Јесте ли видели ону украјинску баржу на доку? Видео сам баржу, али нисам могао да потврдим њено украјинско порекло. – Уз помоћ Алаха, у њу је постављена атомска бомба. Ако се не слажете – певаћемо Свиштов! Други писац ми је пришао са врелим гвожђем.

– Шта сте мислили, прљави гадови!

– Почео сам да вриштим.

– Даћу ти тај посао у име Алаха, како бисмо зауставили твоје сексуално злостављање и како бисмо за твоју донацију изгледали потпуно духовно чисти. Вриштао сам колико сам могао, али сам био безнадежно везан...

...Ако хоћете да разумете како сам изашао, извукао се, одсекао сам мачетом главу председнику жирија, ударио сам фикус у гузицу као и други писац, и окачио сам писмо о уметност палме испред Економског факултета у Свиштову, чиме сам спасао град од нуклеарне апокалипсе, али уместо да ми додели орден, јер због грешке у Интерполовим компјутерима ухапшен сам као исламски

прикупљач средстава, пошто су ме Руси и Тајланђани, наше службе, извукли и одвели у Москву, где сам се спријатељио са руским председником и једне вечери смо се напили вотке, а ја грешком опалим му нову девојку и у полутрезном стању натакнем му драги самовар на ону ствар, због чега ме послаше да ослобађам Палестину, где, потресен од мука браће муслимана, реших да добровољно дам јетру Ајатолаху и како поред свега оздравих. Мораћете да сачекате да откријем да пишем роман и можда бисте желели да га прочитате. Када је моја мајка прочитала овај текст, а она је уредница са дугогодишњим искуством, рекла ми је:

– Немаш никакав инстинкт за самоодржањем!

– Шта то значи? Ово је само кратак, спор, по мом мишљењу, текст који задовољава стандарде. Био сам изненађен оним што је рекла. Моја мудра мајка погнула је главу:

– Књижевна заједница у Бугарској је мала. Изолован и једини начин да писац добије било какво признање је само од својих колега писаца. Нема обичних читалаца.

– Па ове колеге немају смисла за хумор. Осим тога, ни ја нисам поменуо ниједно име.

– Немају! – одговорила ми је мрко. Онда ме је лукаво погледала – мислиш да се неће препознати? Мој отац је такође прочитао ову ствар. Он ми је категорички рекао да не види смисла у томе. Било је то обично цинцири минцири. Испоставило се да „Рукопис” нико није видео. Како то често бива, није стигао на време. У две речи, упао сам у ту гадну ситуацију, у којој је аутор упао у принципјелни прљави текст. Добро да није било дуже! Ходао сам по белом свету и размишљао о питању.

Игром случаја, срео сам у кафани неке познате људе из једног села у близини Софије. Сели смо уз пиво и причали о разним свакодневним стварима. У једном тренутку ме је Свинчо позвао:

– Еј, шта радиш, како, чиме зарађујеш за хлеба?

– Па ја издајем књиге, ја сам издавач.

– Ах, ах, ах! – замишљено је погнуо главу – значи млатикур!

– Шта! – узвикнуо сам са осмехом.

– Такав! – појашњење је пропраћено гестом који је показао како треба да се пољуља она ствар.

Јако је почело да ми се смеје. Мудраци, који су по цео дан мешали бетон, за тренутак су променили перспективу мог гледишта.

„Тако је! За ове момке, ја сам управо то! Шта би друго требало да будем?”

После овог разјашњења, пиво је кренуло још боље, а узајамна симпатија је сезала до неба.

И тако! Шта је најважније да се не претвориш у најобичнијег, самозадовољног напумпаног гада. Очигледно – осећање за хумор. Ако не можеш да га носиш на забави, боље је мешати бетон и не покушавај да пишеш књиге.

2016.

ИВАН ЕСЕНСКИ

ПРОДУЖЕЊЕ

Пејџу Анастјасову

Куд одлазе наши младићи?
Какве су то паузе у срцу?
Зашто не вришти, не боли?
Киша им је тешка у шињелима мокрим,
а они верују – неразумно поносни.
А некада су и нас тако ваљали.

Живот се најболније речено понавља.
И како после свега да имаш поверења у њега –
после ожиљака из прошлост, како?
Очеви нам стајаху ућуткани
и очи нам не гледаху, већ ране –
како ударасмо неразумно поносни ногом.

сад сте код очева, у земљи.
Деца нам љубе знамења
и пролазе кроз јесењи дим.

Куд одлазе наши момци?
Киша ћути над костима и над клетвама.
А ми у суштини куда одлазимо?

Налик живим киповима, жене
трепћу ћутљиво од суза,
пресахлих још у младости.
Девојке где их оно бејасте сакриле?
Куд одлазе наше жене?

Зашто се љуте неспокојно још
на прстима из бесплодних нам ноћи?

Зашто окрећу поглед уназад?
Тамо се још више беле у самоћи кревети,
Тамо између нас и њих тежи зид
на нашем бесталасном занату.

Вероватно већ је питање части
од тог мокрог јесењег оркестра
да их склоним у неком тамном пролазу
и између два пољупца да признам,
да и сада – као и пре – не знам
куда одлази наш живот.

МУШКА ЗАДУШНИЦА

У сјомеи на моје родишће

Ветар откида пите од облака
горе у небеским пашњацима.
Мокре и ровите
 капљу мрвице
из гробља Пазарцијских.

Цвиле и плачу у магли муке и приче.
Само ми је душа нема,
свила се као
спарушена праска,
дрхти крај празне јаме.
Заврши се.
Сиђосте.
Ваши путеви
бејаху час умирања.
Друго вече су датуми без будућности –
вађење и сабирање.
Друго вече је пламичак, заљуљан
у млеку магле –
крст у тој кишној
 Мушкој Задушници,
жедна за вино преливено;
жута чекиња стрњишта,
И ми, већ изгубљени у ништа,
пре него што смо се родили.

НЕКО ЋЕ ДОНЕТИ ЧУДАН ЗАКЉУЧАК

Свуда около мирише на мокру кору и влажну земљу, касна јесен. Лишће је одавно опало, а гране дрвећа се протегнуле увис – и испружених прстију чекају да се небо на њих ослони. Ветар немирно лута унаоколо, узнемирено маше рукама и гледа по пољу да ли ко овуда иде... Никога не види и дува све јаче наниже. Траве се склањају од страха, полежу, а ветар прелази преко њих и краде им мирисе. Враћа се у шуму, баца мирисе у грање дрвећа, расте-рује их, спајају се и таложе на влажној букви. Био сам прекривен лишћем и жбуњем неколико сати. По леђима болови се шире, крв може да потече, копље судбине ме је приковало за земљу и тера ме да се стопим с њом. Можда сам полужив, али имам разлога јер чекам да ме неко пронађе...

Први пут оно што ми треба неће зависити од мене, већ од неког другог. „Ако је ветар, увек ће нешто донети...” – прође ми спас и очи ми се затворише... Трудим се да не видим, да не чујем, само мириси биља и смиља држе ме будним и подижу. Моја глава до раних сати је будна, када мој дугогодишњи пријатељ и ја идемо у лов. Ко зна зашто у лов? Па, нисмо излазили неколико десетина година. Заборавили смо на наше оружје у ормарима. Заборавили смо да постоји шума. Видим како ходамо кроз маглу и не разговарамо. Тишина је јака и упија сваки звук, сваку линију која залепрша у ваздуху. Тишина спречава људе да причају. Она вуче њихове речи и оставља их саме са собом да их мењају... Ушли смо у ниско жбуње, па кроз оно више, па кроз мале борове и на крају између дрвећа... – нема игре. Нема ничег живог. Празнина – осећај који увек имате када нешто тражите, а не можете да нађете. Све бледи, губи смисао, чак и нестаје. Фокусирате се на оно што не можете да видите и ускоро то постаје тачка – најзначајнија на свету. Остало је позадина и магла. Тако је и кад нема дивљачи, али се осећа. Ходаш кроз маглу, разгрнеш је рукама, не примећујеш дрвеће, жбуње, траву која ти се заплиће око ногу. Пратиш тачку, за коју је тренутно тешко рећи да ли је настала најгушћим делом магле или се одбила од твојих очију и натерала те да је пратиш. Ово је тренутак када се прелази линија. На овом свету има много граница, али свака се превазилази на два начина – или када је пређете, то се дешава брзо, или када је пређете, она постаје неприметна.

Много касније долази тренутак када схватите да сте већ дуго на другој страни... Прелазак границе мења и вас и ствари пред вама...

Ако осетите да свет није исти, онда сте прешли – нагло или неприметно. А шума се мењала – сушила се. Чичак и шибље постајали су као хербаријуми – распадали се на додир. Дрвеће је било меко, савијало се. Околу није било ничег чврстог. Стајала је шума као цртеж. Неки сценограф је дуго радио, док није створио ову шуму од танког картона, од боја које су ми се допале, од мириса који су плутали у таласима – пријатних, пријатнијих и... Тешко сам дисао. Хтео сам да увучем сав ваздух око себе и задржим га... Груди су ми се отварале, али гутљаји су били мали, кратки и недовољно велики за сву лепоту која је стајала преда мном. Дуго сам био сам. Осећај усамљености долази изнутра, а не споља. Прво осетите усамљеност, а онда погледате околу и схватите да нема никога. А можда зато што нема никога, све око мене изгледа моје, ван мојих руку. Био сам сценограф овог света и могао сам да променим сваки детаљ свега што су моје очи виделе. Држао сам магију промене, тајну лепљења честица заједно. Време од тренутка када се осетите најјачим на свету до тренутка када осетите успех победе је нула. Два осећања увек иду заједно руку подруку... Нисам могао да предам делове своје победе другом. Хтео сам целу ствар... Све што је премостиво је игра – копрца се и хоће да се укроти, покушава да се сакрије, али мора да се нађе... Тражи шансу да се спасе, али очекује да неко искористи шансу од тога. Све жели да буде на мети... Могу ли да се зауставим... Нико не може да стане у таквом тренутку. Можда сам први почео да пуцам. Чуо сам пуцње, али нисам знао да ли су из мог или нечијег оружја. Видео сам сенку која се мерила и залепила за дрво. Нисам имао времена да размишљам – да ли је то он, или ничија сенка. Постоје сенке које немају људе. „Велика атракција” – викао сам са задовољством што сам био међу мецима и пуцао у све што се кретало. Пуцао је и он. И остали, ако их је било, такође су пуцали. „Пуцајте сви, нека иде емисија. Хајде да разменимо ватру, жар и смрт...” Био сам занесен. Први метак погодио ме је као кад се гурне прстом људске руке у раме и одлетео сам... Грмљавина се зачула мало касније...

Стигло је сутрадан као закаснело писмо са вестима које сам већ знао. И друга писма су ми летела, и свако је говорило исто... што сам ја знао. „Разумем, разумем – ставио сам глас на микрофон да се чује на шумском радију – разумем све... престаните са словима. Али нико није стао. Сада, дебља, сенка коју сам раније видео стајала је у близини и пуцала у мене без циља. Пуцао је исхитрено, брзо, хистерично... јурећи у победу. И мени се журило. Кад сам у журби, пуцам без циља. Циљање захтева стрпљење и смиреност. Ја не поседујем ниједно. Пуцам и после сваког хица се све више смирујем... Овај пут ме је људска рука грубо ударила, чуо сам

грмљавину и нисам могао ни да прочитам писмо... Бол је био јак. Окренуо сам се око ње, направио круг на земљи и испунио га својим телом. Гране изнад главе су се трзале као праве. Однела их је нечија рука и отворио се светао и широк пут у небо. Рука се уморила, гране су се вратиле на своја места, стаза се затворила, а ја сам осетио да сам у мокром, а лишће труне поред мене... Шума је поново била права. Ветар је и даље забринуто кружио и гледао у поље – „неће ли неко доћи?”. И не видевши никога, стајао је мирно, спремајући се да запали ватру... С његове стране појавио се човек с којим смо ујутро отишли. Хођао је полако и пунио се. Био је миран јер је био сигуран да ме је копље које је послао заувек приковало за земљу и да није оставило наду да ћу се померити у свом искривљеном телу... Његова пушка је примала пуно метака. Није ни помислио да у овом случају имате две опције – брзо убаците патрону и однесете победу, или губите време на пуњење пет патрона... и не доћи до краја. Експлодирао сам непосредно пре него што је убацио последњу рунду. Ко зна зашто је пао напред па отишао са овог света. Престигао сам га. Победио сам га јер није знао колико рунди треба за победу... А ни ја никад нисам знао колико рунди треба да добијем.

Одавно се нико није појавио. Сенке се дижу све више и више као да дрвеће брже расте у сумрак. Све се диже – можда зато што идем доле... Губим наду да ћу некеме испричати своју причу... и морам да је испричам, иначе нико ништа неће разумети... Наћи ће нас неки други дан и рећи: „Неко их је убио. Пратио их је и убио. И покушавају да се приближе последњем...” Тражиће убицу близу и далеко, трагаће по шуми, али неће га наћи. Ни ветар неће помислити да пита, иако се по његовој узбуни може разумети да се овде догодило нешто крајње необично. На крају ће одлучити да је убица непознат и да је негде далеко, далеко од злочина – можда у другој шуми, у другом свету, на другој планети. И тамо, како га пронаћи?

– Не долази у обзир! И одбациће причу. Међутим, стручњаци ће схватити да смо пуцали једни на друге и почеће да траже и испитују ко је коме дуговао, ко је коме узео имовину, ко је коме учинио нешто лоше и, на крају крајева, ко је кога хтео да елиминише. Ко ће им рећи да сви ови закључци немају везе са истином. Можда ће највећи стручњак боље размислити, покушати да завири дубље у потпуно необјашњиве ствари, али пошто је стално за послен, брзо ће скренути пажњу на друге једноставније згоде...

Још увек сам међу лишћем и испод жбуња, које ветар гура. Додирну ме тек толико да се увере да сам још жив, климну главом, и ја поново одем у поље мириса. Морам да сачекам некога и испричам причу.

Обични инциденти се можда неће испричати, али се ванредни морају рећи да би знали како ванредни инцидент постаје обичан.

Сетио сам се да смо као деца често гађали једни друге камењацима. Да ли смо тада знали да би нам камен заиста могао пасти на главу... Нисмо знали, али десило се, поготову градским клинцима који су долазили код бабе и деде у село и први пут играли. Камен му лети ка глави, он се не миче. Приближава се камен – ипак се не помера. Вичеш му: „Помери се, брате”, али је касно. Појављују се родитељи, пребијају онога ко је бацио камен, туку мене, који сам почео игру, и сви се разилазе... до сутра. А данашњи дан се већ завршава. Гране настављају да стоје са раширеним прстима, али не толико да би узеле небо, већ да би зауставиле светлост. Светлост ремети мир. Опуштам се и чекам да се неко појави и пронађе ме...

Приредио и превео с бугарског
Бранко Ристић